

O'ZBEKISTONDA CHET TILLARNI O'QITISH TIZIMI TARIXI (1991 – 2025)

Yo'ldoshev Quvonchbek Quvonchbek Rustam o'g'li

Millat Umid Universiteti talabasi

yoldoshevquvonchbek3@gmail.com

ANNOTATSIYA:

Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasining mustaqillik yillarida (1991–2025) chet tillarni o'qitish jarayonining kelib chiqish tarixini tahlil qiladi. Tadqiqotning maqsadi: sovet merosidan xalqaro standartlarga (CEFR) o'tishning asosiy bosqichlari, normativ-huquqiy hujjatlar va raqamlashtirishning (ZiyoNET, Duolingo) tizimga ta'sirini o'rganishdan iborat. Natijalar shuni ko'rsatadiki, tizim sifat nazorati va xalqaro hamkorlik orqali sezilarli darajada yaxshilangan. Biroq, o'qituvchilarning xalqaro sertifikatlash darajasi (4%) va mintaqaviy resurslar tafovuti kabi muammolar muhokama qilinadi. Xulosa qilib aytganda, tizim yuqori malakali kadrlarni tayyorlash uchun oldinga qadam tashladi, lekin keyingi bosqichlarda muammolarni bartaraf etish talab etiladi.

Kalit so'zlar: Chet tillarni o'qitish, O'zbekiston, PQ-1875, CEFR, Raqamli ta'lim, Sertifikatlash.

KIRISH:

1991-yilda mustaqillikka erishilgandan so'ng, O'zbekistonda ta'lim tizimini isloh qilish davlat siyosatining asosiy yo'nalishiga aylandi. Globallashuv jarayonlari, "yangi" jamiyatni qurishga intilish va xalqaro bozorlarda raqobatbardosh kadrlar tayyorlash zarurati chet tillarni o'rganishga bo'lgan ehtiyojni keskin oshirdi. Sovet davrida shakllangan o'qitish usullari 1990-yillarning boshlarida isloh qilina boshladi. Dastlab e'tibor ingliz, rus, nemis tillariga qaratilgan bo'lsa, keyinchalik koreys, xitoy, turk, yapon va arab tillari ham muhim ahamiyat kasb etdi. Shu nuqtai nazardan, ushbu tadqiqotning maqsadi 1991-yildan 2025-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekistonda chet tillarni o'qitish tizimining shakllanishi va rivojlanish bosqichlarini ilmiy tahlil qilishdan iborat.

USULLAR:

Ushbu tadqiqot uchun sifatli tadqiqot usuli qo'llanildi.

Hujjatlarni tahlil qilish : O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari va Vazirlar Mahkamasining qarorlari, shu jumladan, ta'lim sohasidagi asosiy hujjatlar va chet tillarni o'qitishda burilish nuqtasi bo'lgan PQ-1875-sonli qaror o'rganildi.

Adabiyotlarni ko'rib chiqish : Britaniya Kengashi , UNICEF kabi xalqaro tashkilotlarning, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligining rasmiy veb-saytlari va hisobotlaridan ma'lumotlar to'plandi.

Taqqoslash va bosqichma-bosqich tahlil: 1991-yildan 2025-yilgacha bo'lgan davr to'rtta asosiy rivojlanish bosqichiga ajratildi va ularning har birida kuzatilgan asosiy o'zgarishlar, metodologik yangilanishlar va me'yoriy asoslardagi farqlar bir- biri bilan taqqoslandi.

Manbalar: Tadqiqotning asosiy qismini boyitish uchun UzDaily, Kun.uz, UZA, Project-Management.uz kabi ommaviy axborot vositalari ma'lumotlaridan foydalanildi.

NATIJALAR:

Tadqiqot natijalari O'zbekistonda chet tillarni o'qitish tizimining 1991-2025 yillardagi rivojlanishini quyidagi asosiy bosqichlarga ajratadi:

1. 1991–2000: Meros va Huquqiy Asos : Tizim sovet modelidan meros bo'lib qolgan asosda rivojlandi. 1997-yilda "Ta'lim to'g'risida"gi qonunning qabul qilinishi chet tillari ta'lim tizimining rasmiy va muhim qismiga aylanganini belgiladi. Toshkent Davlat Chet Tillar Universiteti kabi oliy ta'lim muassasalarida til fakultetlari tashkil etildi.
2. 2000–2010: Hamkorlik va Metodologik Yangilanish: Britaniya Kengashi, JICA, USAID kabi xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik kuchaytirildi. O'qituvchilar uchun treninglar va yangi darsliklar tayyorlash orqali dars jarayonlariga kommunikativ yondashuv elementlari joriy etila boshlandi.
3. 2011–2020: Strategik Islohotlar Bosqichi: 2012-yilda PQ-1875-sonli qaror qabul qilindi, bu esa ingliz tilini birinchi sinfdan rasmiy o'qitishni joriy etib, ta'lim tarixida burilish nuqtasi bo'ldi. "Harakat strategiyasi" doirasida o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga e'tibor qaratilib, 2017-yilda CEFR standartlari (A1 – C2 darajalari) joriy etildi.
4. 2020–2025: Sifat Nazorati va Raqamli Ta'lim : Pandemiya davri raqamli ta'lim (ZiyoNET, EduMarket, Moodle, Duolingo for Schools) platformalarini ommalashtirdi. Chet tillarni o'qitishni rivojlantirishning yangi konsepsiyasi ishlab chiqildi. 2025-yilda chet tili o'qituvchilari uchun milliy va xalqaro sertifikatlash tizimi tashkil etildi.

MUHOKAMA:

Olingan natijalar O'zbekistonning chet tillarni o'qitish tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish yo'lidagi muvaffaqiyatli sa'y-harakatlarini ko'rsatadi. Kommunikativ metodika va CEFR kabi global standartlarning joriy etilishi, shuningdek, raqamli platformalardan foydalanish imkoniyatlari ijobiy o'zgarishlardir.

Ammo, tizim oldida hali ham bir qator muammolar mavjud. Prezident Shavkat Mirziyoyevning ta'kidlashicha, "hozirda chet tili o'qituvchilarining faqat 4 foizi xalqaro sertifikatga ega". Bu o'qituvchilar malakasini oshirish zaruratini ko'rsatadi. Bundan tashqari, resurslar, darsliklar sifati va o'qituvchilarning malaka darajalari bo'yicha geografik tafovutlar (qishloq va shahar maktablari o'rtasida) hamon asosiy muammo bo'lib qolmoqda.

Davlat darajasidagi raqamlashtirish, xalqaro hamkorlik va o'qituvchilarning malakasini oshirish bo'yicha maxsus dasturlar ushbu muammolarni asta-sekin bartaraf etishga xizmat qiladi, lekin natijalarning barcha hududlarda teng bo'lishi uchun qo'shimcha investitsiyalar va siyosiy iroda kerak.

XULOSA:

1991-2025-yillarda O'zbekistonda chet tillarni o'qitish tizimi, xalqaro standartlarga moslashish sari to'rtta asosiy bosqichda sezilarli o'sishga erishdi. Asosiy yutuqlar quyidagilardan iborat: huquqiy asoslarning mustahkamlanishi, o'qituvchilar malakasini oshirish va CEFR standartlarini joriy etish, shuningdek, raqamli ta'lim platformalarini ommalashtirish. Kelgusi qadamlar har bir hududda ta'lim sifatini tenglashtirish, yangi o'qitish yondashuvlarini kengaytirish va o'qituvchilarning umrbod o'rganish ko'nikmalarini saqlab qolishga qaratilgan bo'lishi lozim.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrdagi PQ–1875-sonli qarori.
- 2.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 28-apreldagi qarori.
- 3.“Ta’lim to’g’risida”gi qonun (1997; yangi tahrir — 2020). Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi.
- 4.Britaniya Kengashi O‘zbekiston. (2023). O‘zbekistonda ta’lim islohoti va o‘qituvchilarning ingliz tilini targ‘ib qilish. Toshkent.
- 5.UNICEF O‘zbekiston. (2019). Ta’lim tizimini ko‘rib chiqish: Asosiy tendensiyalar va islohotlar. Toshkent.
- 6.UzDaily, Kun.uz, UZA, Project-Management.uz. (2025). Turli manbalar.